

Національний університет «Острозька академія»

Кафедра політології та національної безпеки

ПЛАН-ПРОСПЕКТ

магістерської роботи на тему :

«Чинники одностайності голосування фракцій у парламенті України
(VII, VIII, IX скликань)»

Підготувала :

студентка групи МПл-11

Сасовська Юлія

Острог-2021

I . Постановка проблеми.

Діяльність депутатських фракцій відіграє досить важливу роль у прийнятті рішень в парламенті, тим самим впливаючи на ефективність роботи цього законодавчого органу влади. Депутатська фракція – це група депутатів парламенту, об'єднаних на основі партійної приналежності. Варто також враховувати депутатські групи, окрім депутатських фракцій, адже це - об'єднання парламентарів на позапартійній основі, метою яких є відстоювання власних поглядів та переконань.

Станом на сьогодні, в українському парламенті сформована монобільшість – більшість фракції «Слуга народу», проте навіть попри таку високу представленість партії у парламенті, існує низка проблем у її діяльності, що значною мірою впливають на ефективність законодавчого органу влади. Скликання попередніх років хоч не відзначались однією чисельною фракцією, але діяльність роботи народних депутатів теж можна оцінити як малоефективну. Однією з причин, яка може на це впливати, можна вважати відсутність фракційної згоди, що передбачає консолідоване голосування.

В літературі є різні точки зору щодо того, яким чином може досягатись фракційна єдність та окреслені певні чинники, що її визначають. Дослідники звертають увагу в основному на ролі лідера фракції, акцентуючи на терміні дисциплінованість. Дж.Кері,¹ наводить чимало аргументів, що часто ця дисциплінованість залежить від авторитету лідера конкретної фракції чи депутатської групи. Такі дослідники як Л.Нуньєс², К.Клоз¹², О.Іванюк³, Л.Франк⁴ наголошують на важливості ідеологічного чинника, суть якого

¹ Carey J., “Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting.” *American Journal of Political Science*, vol.51, no. 1, 2007, pp. 92-107

² Close C., Nunez L., “At the root of parliamentary party cohesion: the role of intraparty heterogeneity and party ideology”, *Centre d'étude de la vie politique (CEVIPOL)*, No.1 (2016), pp.2-36

³ Iwaniuk O., “Praktyki społeczne elit politycznych na Ukrainie w latach 2002-2016 w świetle teorii praktyk Pierre’a Bourdieu”, *Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, s.314

⁴ Frank L. Wilson and Richard Wiste., “Cohesion in the French National Assembly: 1958-1973”, *Legislative Studies Quarterly*, No. 4 (1986) pp.467-490.

полягає у тому, що еліти сконсолідовані навколо однієї спільної ідеології та цінностей. Дослідження цих вчених добре пояснюють випадки функціонування парламентів у країнах, де політичний режим є демократичним та стабільним. Натомість, беручи до уваги функціонування законодавчого органу влади в умовах гібридного режиму, як зазначає Ю.Мацієвський,⁵ для українського парламенту є характерними переважання неформальних практик у прийнятті рішень. Це у свою чергу ускладнює не лише дотримання дисциплінованості, але і сам процес прийняття рішень, оскільки за основу беруться приватні інтереси конкретних представників фракції.

Отже, аналізуючи результати голосувань народних депутатів за реформаторські законопроекти, важливо з'ясувати, які чинники мали визначальний вплив на одностайність прийняття рішень у фракціях та депутатських групах VII, VIII, IX скликань українського парламенту. Яким чином наявність внутрішніх груп всередині фракцій або інших чинників впливає на консолідованість прийняття рішень? Також, ці питання дадуть змогу відповісти на головне емпіричне питання дослідження: чому попри наявну у парламенті монобільшість у неї виникають труднощі при ухваленні рішень, а депутати часто не підтримують ініціативи фракції.

II. Критичний огляд літератури.

Дискусія в літературі, яка існує між дослідниками пропонує декілька основних тез, яким чином може визначатись консолідованість голосування депутатських фракцій та груп. Так, Джон Кері,⁶ американський професор державного управління, наголошує на важливості ролі лідера у фракції, проте при цьому він послуговується саме терміном «дисципліна». Функції такого лідера полягають у нав'язуванні певних рішень політичним акторам, при

⁵ Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). – Чернівці: Книги XXI. – 2016. – С. 241.

⁶ Carey J., “Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting.” *American Journal of Political Science*, vol.51, no. 1, 2007, pp. 92-107.

цьому лідер може застосовувати ряд стимулів, що у свою чергу спонукатимуть до підтримки тих рішень, чи то голосування, які є пріоритетними для лідера.⁷ На мою думку, згода між депутатами, значною мірою може залежати від конкретного лідера фракції чи депутатської групи, проте на практиці, можуть виникати певні складнощі з визначенням того, що конкретно впливає на кожного парламентаря, якими саме стимулами може досягатись певна однотайність. Тому, дослідники радять звертати увагу, не лише на певну дисциплінованість, до притримування якої часто може закликати лідер депутатської фракції, але й на понятті консолідованого голосування, адже саме воно дає змогу оцінити, який відсоток депутатів не підтримує своїх колег по фракції. Американський політолог, Леон Епстейн, вважає, що консолідованість, можлива в тому випадку коли усі представники фракції керуються певними спільними інтересами, тобто можна вважати що більшість виступає за спільну позицію фракції.⁸ Проте, за умов гібридного політичного режиму прийняття рішень відбувається під впливом неформальних практик і приватних інтересів⁹, які можуть переслідувати представники фракцій чи депутатських груп.

Враховуючи те, що єдність може визначатись спільними інтересами, на неї безпосередньо можуть впливати і індивідуальні інтереси кожного з парламентарів, часто спостерігається ситуація, коли голосування не є узгодженим, адже чимало депутатів займає позицію не підтримки певних законопроектів, або ж утримання від голосування.

Польський політолог, Яцек Соколовські¹⁰ теж враховує позицію щодо індивідуальних інтересів кожного з парламентарів, а також радить звертати

⁷ Carey J., "Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting." *American Journal of Political Science*, vol.51, no. 1, 2007, pp. 92-107.

⁸ Epstein L., "A Comparative Study of Canadian Parties" *The American Political Science Review*, vol.58, no.1, pp. 46-59.

⁹ Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). – Чернівці: Книги XXI. – 2016. – С. 241.

¹⁰ Sokółowski J "Spójność, zgodność i dyscyplina ugrupowań parlamentarnych", *Politeja*, No. 32 (2014), pp. 45-62

увагу на консолідованість у голосуванні, так як на відмінну від одностайного голосування, не розмежовуються певні чинники як ця одностайність досягається.

Чинниками, що впливають на це власне є інтерес, яким послуговується депутат, а також характер законопроекту, на цьому наголошують експерти аналітичної платформи VoxUkraine, які започаткували проєкт «ККД народного депутата». Поділ законопроектів на реформаторські та антиреформаторські дозволяє визначити як кожен з народних обранців підтримує реформи, а проти яких проявляє найбільшу непідтримку.¹¹

Важливим дослідженням для цієї роботи є стаття експерта громадського руху ЧЕСНО, О.Саліженка,¹² в якій детально вивчався вплив утворених неформальних груп всередині фракції «Слуга народу» на консолідованість голосування. На основі результатів голосувань, перших місяців роботи 9-го скликання, проте враховуючи саме маркерні голосування (до них віднесено ряд законопроектів на важливості яких, наголошував В.Зеленський та представники партії «Слуга народу») автор робить висновки, що така «фракційна децентралізація» призводить до саботування окремих рішень, адже тенденція власне є такою, депутати, що вважаються потенційними учасниками неформальних груп, або ж відсутні, голосують проти, або не голосують взагалі. Робота дозволяє звернути увагу на пояснення, чому за наявності монобільшості досягнення одностайності ускладнюється.

Ще одним чинником, який визначає одностайність голосування, на думку італійського вченого, Фульвіо Аттіні¹³, є власне характер правових

¹¹ ККД депутата: як оцінити внесок кожного обранця у підтримку реформ [Електронний ресурс] VoxUkraine. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/ipr/index.html?filter=all>

¹² Саліженко О. Привид "групи Коломойського": хто намагається хитати човен монокоаліції [Електронний ресурс] / ЧЕСНО// 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.chesno.org/post/3687/>

¹³ Attina F., “The Voting Behaviour of the European Parliament Members and the Problem of Europarties”, *European Journal of Political Research*, No. 18 (2006), pp.557-579.

актів, які розглядаються. Досліджуючи рівень згоди в Європарламенті, високий рівень згоди у прийнятті рішень було досягнуто саме під час прийняття тих нормативно-правових актів, які стосувались бюджетних питань.

III. Теоретична основа дослідження

Теорія, що стане основою для цього дослідження, теорія італійського вченого Лоренцо Чіччі.¹⁴ Дослідник зазначає, що «чисельність фракцій, а також її поділ на внутрішні групи, впливає на однотайність прийнятих рішень». Відповідно, автором теорії вивчалися конкретні випадки діяльності італійського та європейського парламентів, окрім того, аналіз не передбачав лише відслідковування результатів голосувань, але і визначення зв'язків співпраці між депутатами. Використавши цей підхід визначення спільного голосування представниками різних фракцій українського парламенту обраних скликань за реформістські законопроекти, можна окреслити «карти мережі» і пояснити під впливом яких чинників це зумовлюється.

Американський дослідник Джон Кері¹⁵ пропонує досліджувати такий чинник, який може впливати на однотайність, як дисциплінованість, очевидно, що це варто брати до уваги, оскільки низька дисциплінованість окремих парламентарів може вказувати на ідеологічно розрізнені групи всередині кожної з фракцій.

Леон Епстейн¹⁶ окреслив чинник наявності спільних інтересів серед учасників політичних груп, дослідження якого може пояснити, навколо яких саме інтересів є згуртованими депутати фракцій, внаслідок чого діють більш системно та послідовно.

¹⁴ Cicchi L., “The Logic of Voting Behaviour in the European Parliament: New Insights on Party Group Membership”, Institute for Advanced Studies, (2013)

¹⁵ Carey J., “Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting.” *American Journal of Political Science*, vol.51, no. 1, 2007, pp. 92-107

¹⁶ Epstein L., “A Comparative Study of Canadian Parties” *The American Political Science Review*, vol.58, no.1, pp. 46-59.

IV. Дизайн дослідження.

Метою роботи є виявити основні чинники, які впливають на консолідоване голосування фракцій та депутатських груп українського парламенту VII, VIII, IX скликань.

Предметом дослідження є однотайність голосування фракцій та депутатських груп українського парламенту VII, VIII, IX скликань.

Для досягнення мети потрібно виконати ряд завдань :

- 1) зібрати емпіричні дані, що визначають результати голосувань за реформістські законопроекти;
- 2) застосувати індекс згоди для визначення того, які з фракцій кожного з скликань (VII, VIII, IX) були найбільш консолідованими;
- 3) визначити наявність мережних зв'язків (зв'язків співпраці) між депутатами фракцій VII, VIII, IX скликань з використанням теорії графів;
- 4) з'ясувати основні чинники, які мали найбільший вплив на однотайність голосування фракцій та депутатських груп українського парламенту VII, VIII, IX скликань.

Дані та методи дослідження.

Основою для дослідження будуть кількісні методи. Беручи до уваги перелік відібраних згідно методології VoxUkraine реформістських законів та використовуючи результати поіменних голосувань (взяті з порталу Rada4You) за ці закони, визначатиметься індекс згоди Хікса (коли індекс дорівнює 1, це свідчить що голосування відбувається найбільш консолідованим, якщо ж прямує до 0, отже фракція або депутатська група є розділеними у голосуванні між трьох альтернатив). Також визначатимемо за допомогою теорії графів зв'язки співпраці між депутатами обраних скликань.

V. Визначення змінних і формулювання гіпотези

Концептуалізація та операціоналізація поняття : основним поняттям дослідження вважається консолідованість голосування, сутність якого полягає у можливості не підтримки парламентарем певних законопроектів, на відміну від своїх колег по фракціях. Це голосування депутата, коли голосує не так, як більшість фракції, до якої входить. Операціоналізувати поняття консолідоване голосування можна визначенням кількості голосувань окремих парламентарів «проти» певної вибірки законопроектів.

Формулювання гіпотези :

Г1: Чим більше розділеною на неформальні групи є фракція або депутатська група тим менш одностайнішою вона є у голосуванні за прийняття реформістських законів.

Г2: Низька дисциплінованість фракції збільшує імовірність низької консолідації під час голосування за реформістські законопроекти.

Г3 : Наявність спільних інтересів в народних обранців, призводить до більшої консолідації відповідних фракцій та депутатських груп, учасниками яких вони є.

VI. Інтерпретація даних

Дані результатів голосувань за реформістські законопроекти народними депутатами на початку роботи 9-го скликання та визначений індекс згоди Хікса, демонструє, що наприклад, фракція «Слуга народу» мала найвищий показник одностайності під час голосування (адже середній показник впродовж перших чотирьох місяців діяльності становить 0,91), найнижчим показником відзначалась фракція депутатської групи «За майбутнє» (0,32), а також фракція «Опозиційна платформа – За життя» (0,25), для цієї фракції не є характерною консолідованість на рівні багатьох голосувань загалом. Відслідковуючи голосування монобільшістю на початку 2020р., за вибрані законопроекти, значення індексу знижується до 0,75, це

може свідчити про наявність внутрішніх груп, що призводять до саботувань окремих рішень, внаслідок чого рівень консолідованості значно знизився.

VII. Очікувані результати

Тестуючи гіпотези, в яких беруться до уваги такі можливі чинники як дисциплінованість, наявність певних спільних інтересів, поділ фракцій на внутрішні групи, характер законопроектів (в даному випадку реформістські), очікуваними результатами дослідження є визначення чинників, що мали найбільший вплив на однотайність під час голосування у фракціях, щодо прийняття реформістських законопроектів. Таким чином, можна отримати і запропонувати пояснення чому попри наявність наразі, за весь період функціонування українського парламенту, найбільшої парламентської фракції існують складнощі в ухваленні рішень консолідовано, адже індекс згоди почав суттєво знижуватись після першого півріччя перебування цієї фракції у парламенті.

Окрім того, відслідковуючи результати голосувань за вибрані законопроекти, а також визначивши наявність певних зв'язків (зв'язків співпраці) між парламентарями, вдасться встановити ці мережі, виявити їх лідерів. Існування таких мереж, а також їх взаємодії в ході голосувань вказуватиме на певні аспекти функціонування законодавчого органу влади в умовах гібридного режиму.

Література

ККД депутата: як оцінити внесок кожного обранця у підтримку реформ [Електронний ресурс] VoxUkraine. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://voxukraine.org/ipr/index.html?filter=all>

Мацієвський Ю. У пастці гібридності: зигзаги трансформацій політичного режиму в Україні (1991-2014). – Чернівці: Книги XXI. – 2016.
<https://core.ac.uk/download/pdf/78387095.pdf>

Саліженко О. Привид "групи Коломойського": хто намагається хитати човен монокоаліції [Електронний ресурс] / ЧЕСНО// 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.chesno.org/post/3687/>

Attina F., “The Voting Behaviour of the European Parliament Members and the Problem of Europarties”, *European Journal of Political Research*, No. 18 (2006), pp.557-579

Carey J., “Competing Principals, Political Institutions, and Party Unity in Legislative Voting.” *American Journal of Political Science*, vol.51, no. 1, 2007, pp. 92-107.

Cicchi L., “The Logic of Voting Behaviour in the European Parliament: New Insights on Party Group Membership”, *Institute for Advanced Studies*, (2013)

Close C., Nunez L., “At the root of parliamentary party cohesion: the role of intraparty heterogeneity and party ideology”, *Centre d'étude de la vie politique (CEVIPOL)*, No.1 (2016), pp.2-36

Frank L. Wilson and Richard Wiste., “Cohesion in the French National Assembly: 1958-1973”, *Legislative Studies Quarterly*, No. 4 (1986) pp.467-490

Epstein L., “A Comparative Study of Canadian Parties” *The American Political Science Review*, vol.58, no.1, pp. 46-59

Iwaniuk O., “Praktyki społeczne elit politycznych na Ukrainie w latach 2002-2016 w świetle teorii praktyk Pierre’a Bourdieu”, *Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej*, s.314

Sokołowski J “Spójność, zgodność i dyscyplina ugrupowań parlamentarnych”, *Politeja*, No. 32 (2014), pp. 45-62